

مهاجرت معکوس؛ رویا یا واقعیت؟

تجربه کشورهای موفق و چشم انداز ایران

مهاجرت معکوس: به بازگشت متخصصان و نیروهای ماهر به کشور مبدأ پس از دوره‌ای تحصیل یا فعالیت در خارج از کشور گفته می‌شود؛ پدیده‌ای که در ادبیات توسعه با عنوان «**بازگشت مغزها**» نیز شناخته می‌شود. بر اساس گزارش سازمان بین‌المللی مهاجرت در سال ۲۰۲۳، حدود ۳۰ تا ۴۰ درصد از متخصصان مهاجر طی ۵ تا ۱۰ سال به کشور خود بازمی‌گردند. کارشناسان عواملی مانند وجود فرصت‌های شغلی مناسب، بهبود زیرساخت‌های علمی، ثبات اقتصادی و سیاست‌های تشویقی دولت‌ها را از مهم‌ترین دلایل بازگشت متخصصان می‌دانند. در بسیاری از موارد، پیوندهای خانوادگی،

احساس تعلق فرهنگی و تمایل به مشارکت در توسعه کشور نیز در این تصمیم نقش مهمی ایفا می‌کند. برخی کشورها با برنامه‌های هدفمند توانسته‌اند بازگشت نخبگان خود را تقویت کنند. چین با اجرای برنامه «**هزار استعداد**» از سال ۲۰۰۸ مشوق‌های مالی و امکانات پژوهشی گسترده‌ای برای جذب متخصصان چینی شاغل در غرب فراهم کرد. هند نیز با توسعه صنعت فناوری اطلاعات و ایجاد فرصت‌های استارت‌آپی در شهرهایی مانند بنگلور و حیدرآباد توانسته بخشی از متخصصان خود را به کشور بازگرداند. تایوان نیز با جذب متخصصان فعال در سلیکون‌ولی و حمایت از ایجاد شرکت‌های فناوری، تجربه‌ای موفق در این زمینه داشته است. در ایران نیز موضوع بازگشت متخصصان طی سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است. برآوردها نشان می‌دهد حدود ۵۰ هزار دانشجوی ایرانی در خارج از کشور تحصیل می‌کنند و تعداد متخصصان ایرانی مقیم خارج بین ۱۵۰ تا ۲۰۰ هزار نفر تخمین زده می‌شود. با این حال، نرخ مهاجرت معکوس در ایران کمتر از میانگین جهانی و حدود ۱۰ درصد برآورد می‌شود. کارشناسان معتقدند تقویت اقتصاد دانش‌بنیان، ایجاد فرصت‌های شغلی رقابتی، کاهش موانع اداری و بهبود فضای کسب‌وکار می‌تواند زمینه افزایش بازگشت متخصصان را فراهم کند؛ مسیری که در صورت تحقق، به انتقال دانش، توسعه فناوری و رشد اقتصادی کشور کمک خواهد کرد.

تراژدی خاموش مهاجرت در جهان

اردیبهشت ۱۴۰۵، ماهی سیاه برای مهاجران جهان

آمار تکان‌دهنده ۴ ماهه اول ۲۰۲۶:

- ✓ تعداد ۱،۳۳۸ مهاجر در مسیرهای منتهی به اروپا جان باختند یا ناپدید شدند.
- ✓ فهرست مهم‌ترین فجایع اردیبهشت ۱۴۰۵:
- ✓ غرق شدن کشتی در دریای آندامان با ۲۵۰ مفقودی
- ✓ غرق شدن قایق در سواحل لیبی با ۸۰ مفقودی
- ✓ غرق شدن قایق سودانی‌ها در شرق لیبی با ۲۶ کشته و مفقودی
- ✓ مرگ ۱۷ مهاجر در مراکز بازداشت آمریکا

نبرد جهانی برای جذب مغزها؟

چگونه کشورهای توسعه یافته متخصصان خارجی را جذب می‌کنند؟

کشورهای توسعه‌یافته در سال‌های اخیر رقابت گسترده‌ای برای جذب نیروی متخصص خارجی آغاز کرده‌اند؛ روندی که کارشناسان از آن با عنوان «**نبرد جهانی برای جذب مغزها**» یاد می‌کنند. سالخوردگی جمعیت، کمبود نیروی ماهر در حوزه‌هایی مانند فناوری، مهندسی و پزشکی، و رقابت برای نوآوری از مهم‌ترین دلایل این سیاست‌هاست. بر اساس گزارش OECD در سال ۲۰۲۴، کشورهای توسعه‌یافته سالانه به حدود ۱.۵ میلیون نیروی متخصص خارجی نیاز دارند و پیش‌بینی می‌شود این رقم تا سال ۲۰۳۰ به ۴ میلیون نفر در سال برسد. در این میان، کانادا با سیستم امتیازبندی «Express Entry» از فعال‌ترین کشورها در جذب متخصصان است و قصد داشت در سال ۲۰۲۵ حدود ۵۰۰ هزار مهاجر جذب کند. آلمان نیز با قانون جدید مهاجرت متخصصان و ارائه ویزای جستجوی کار تلاش دارد کمبود حدود ۷۰۰ هزار نیروی ماهر را جبران کند. استرالیا از طریق سیستم «SkillSelect» سالانه حدود ۱۹۰ هزار نیروی متخصص جذب می‌کند و مشاغل مانند پرستاری، مهندسی و فناوری اطلاعات در اولویت قرار دارند. بریتانیا نیز پس از برگزیت نظام امتیازبندی جدیدی برای مهاجرت اجرا کرده و صدور ویزای تخصصی را افزایش داده است. در ایالات متحده، ویزای کاری BIH همچنان یکی از مسیرهای اصلی جذب متخصصان است و میانگین حقوق این نیروها بیش از ۱۰۹ هزار دلار در سال برآورد می‌شود، هرچند پیچیدگی‌های اداری و صف‌های طولانی اقامت دائم از چالش‌های این مسیر محسوب می‌شود.

اخبار مختصر

جزئیات لایحه تشکیل سازمان ملی مهاجرت در کمیسیون مشترک تصویب شد

رئیس کمیسیون مشترک بررسی لایحه سازمان ملی مهاجرت در مجلس از تصویب جزئیات این لایحه خبر داد و گفت در نشست کمیسیون، موضوع انواع اقامت اتباع خارجی بررسی شد. به گفته جوکار، تبدیل اقامت موقت به میان‌مدت منوط به احراز شرایط و شاخص‌های مشخص است و اقامت تحت هیچ شرایطی به تابعیت منتهی نخواهد شد.

مشارکت بیش از هزار مهاجر افغان در امداد رسانی جنگ اخیر ایران

دبیر کل جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران از مشارکت بیش از هزار مهاجر افغانستان در عملیات امداد و نجات جنگ اخیر خبر داد و تأکید کرد که هلال احمر در ارائه خدمات امدادی میان شهروندان ایرانی و مهاجران هیچ تفاوتی قائل نشده است.

کاهش سفر خارجی ایرانیان و جابه‌جایی مقاصد محبوب

میانگین سهم سفر خارجی در میان ایرانیان حدود ۱۰ درصد و در میان اروپایی‌ها ۳۵ درصد برآورد می‌شود. تازه‌ترین آمار نشان می‌دهد مهم‌ترین مقاصد سفر ایرانیان به ترتیب عراق، ترکیه، امارات، گرجستان، آلمان، قطر و عربستان هستند؛ صدرنشینی عراق عمدتاً به دلیل سفرهای زیارتی به نجف و کربلاست. در شرایط عادی، سالانه بین ۸ تا ۹ میلیون ایرانی به خارج از کشور سفر می‌کنند. با این حال، تنش‌های سیاسی و تحولات منطقه‌ای اخیر، به کاهش محسوس سفر به ترکیه که در سال ۲۰۲۴ میزبان حدود ۳.۳ میلیون گردشگر ایرانی بود منجر شده و پیش‌بینی می‌شود الگوی مقاصد سفر ایرانیان در ماه‌های پیش رو تغییر کند.

راهبرد اداره کل اتباع استان مرکزی:

«گذار از مدیریت ستادی به نظارت میدانی»

مدیرکل امور اتباع و مهاجرین خارجی استان با اعلام فعالسازی ظرفیت کامل کمیسیونهای ساماندهی در سراسر استان، از رویکرد جدید این اداره کل در سال جاری خبر داد. بر اساس سیاستهای تبیین شده، مقرر گردیده است تا جلسات کمیسیون ساماندهی علاوه بر مرکز استان، در تمامی شهرستانها با حضور میدانی مدیرکل برگزار شود. این اقدام که با هدف ارتقای هماهنگی میان دستگاهی و نظارت دقیقتر بر وضعیت پناهنجویان و مهاجرین طراحی شده، به دنبال دستیابی به "ساماندهی مطلوبتر و بهینه" در سال جدید است.

حضور در جلسات شهرستانی، این امکان را فراهم می آورد تا چالشهای هر منطقه به صورت اختصاصی بررسی و سیاستهای کلان متناسب با ظرفیتهای و اقتضائات هر شهرستان مشخص و ساماندهی، شناسایی و خدماترسانی به اتباع خارجی در سال ۱۴۰۵ با دقت و سرعت بیشتری عملیاتی گردد. وی افزود ارزیابیها نشان می دهد در سال گذشته ۵۸ جلسه در شهرستانها برگزار شده که ۱۸۱ مصوبه محقق شده است. در این راستا شهرستانهای خداب، فراهان و خمین عملکرد مطلوبتری داشته اند.

دیدار مدیرکل امور اتباع استان مرکزی با

مدیرکل جهاد کشاورزی استان

هم افزایی برای مدیریت و ساماندهی نیروی کار اتباع

در بخش کشاورزی

در نشست مشترک افتتاح آبادی مدیرکل امور اتباع استان و کتان فروش مدیرکل جهاد کشاورزی استان بر عدم بکارگیری اتباع خارجی مجاز در واحدهای تولیدی، کشاورزی و آموزش و آگاه سازی بهره برداران کشاورزی نسبت به تبعات، بکارگیری نیروی کار خارجی غیر مجاز تاکید شد.

دیدار مدیرکل امور اتباع استان مرکزی با

فرمانداران شهرستانهای: آشتیان، فراهان و

خداب و شرکت در کمیسیون ساماندهی اتباع

خارجی این شهرستانها

از تشدید نظارت بر بازار کار تا اقامت قانونی در شهرستانهای

آشتیان، فراهان و خداب در حوزه اتباع خارجی

در راستای اجرای تکالیف قانونی و با هدف ارتقای امنیت اجتماعی و انضباط بخشی به حضور اتباع خارجی، جلسات کمیسیون ساماندهی اتباع و مهاجرین خارجی در شهرستانهای: آشتیان، فراهان و خداب با حضور مدیرکل امور اتباع و مهاجرین خارجی استانداری مرکزی برگزار شد. در این نشستهای تخصصی که نمایندگان دستگاههای اجرائی، قضایی، امنیتی و انتظامی حضور داشتند، رعایت دستورالعملهای ورود و اقامت اتباع خارجی، انضباط در بازار کار با تأکید بر صیانت از فرصتهای شغلی داخلی، لزوم بازرسیهای میدانی از کارگاهها، واحدهای تولیدی و کشاورزی و جلوگیری از هرگونه بکارگیری اتباع فاقد مجوز، پایش وضعیت تردد، بهروزرسانی بانک اطلاعاتی مهاجرین در این سه شهرستان و لزوم برقراری بیمه درمان و تأمین اجتماعی از سوی کارفرمایان مورد تأکید قرار گرفت.

تعداد ۴۲۹ نفر اتباع غیر مجاز استانهای: کردستان، کرمانشاه،

لرستان و همدان از طریق اردوگاه مراقبتی ابراهیم آباد اراک در

اردیبهشت ماه به کشورشان طرد و بازگشت داده شدند.

قانون اقامت و تابعیت ایران از ویزا تا مجوز کار

(قسمت یازدهم)

(ماده ۵۳) در مواردی که حضور یا فعالیت اتباع خارجی مغایر با امنیت ملی، نظم عمومی یا مصالح کشور تشخیص داده شود، مراجع ذیصلاح می توانند نسبت به لغو مجوز اقامت، محدودیت تردد یا صدور دستور خروج از کشور اقدام کنند.

(ماده ۵۴) اتباع خارجی که بر اساس تصمیم مراجع قانونی از کشور اخراج می شوند، ممکن است برای مدت معین یا دائم از ورود مجدد به قلمرو جمهوری اسلامی ایران محروم شوند. تعیین مدت این محرومیت بر عهده مراجع ذیصلاح خواهد بود.

(ماده ۵۵) نیروی انتظامی، وزارت کشور و سایر دستگاههای مسئول موظفند با همکاری دستگاههای اجرایی و نظارتی، بر نحوه ورود، اقامت، اشتغال و تردد اتباع خارجی نظارت مستمر داشته و در صورت مشاهده تخلف، اقدامات قانونی لازم را به عمل آورند.

(ماده ۵۶) دستگاههای اجرایی، کارفرمایان و مؤسسات موظفند اطلاعات مربوط به اشتغال، محل اقامت و تغییر وضعیت اتباع خارجی را در چارچوب مقررات به مراجع ذیصلاح اعلام نمایند. عدم اعلام اطلاعات یا ارائه اطلاعات خلاف واقع، مشمول مسئولیت قانونی خواهد بود.

کمک سازمان ملل به پناهندگان

مهمانشهر ساوه

دفتر برنامه جهانی غذا سازمان ملل متحد در اردیبهشت ماه سال جاری معادل ۴ میلیارد ۶۰۰ میلیون تومان در قالب کمک هزینه غذایی به حساب ساکنین مهمانشهر ساوه واریز نمود.